

אין ספק שדברי רב ברוך נתקצרו אצל אגמאתי, ודברי המלקט בכתב-היד יוכיחו: לאחר שהוא מביא את דברי רב ברוך בלשונו שלו הוא ממשיך: מק' פ' והם חכמי מגנציה, כלומר מה שנאמר במקור שלפניו מקצת פירשו, הם חכמי מגנציה, והואיל ולפני-כן הוא מעתיק דברי רב ברוך, נראה שאף כאן הוא מצטט את דברי רב ברוך.

המלקט ממשיך: פיס' ביין התירו וכול' פסק רבינו ביין התירו לערב קשה ברוך בין הגתות בלבד וכול' ואם היה, ומעתיק כל ההלכה, פרק יח מהלכות מכירה ה"ה.

הוא ממשיך: פיס' ולא יבור את הגריסין, דף ס ע"א, שם. ומבאר בכמה מלים בערבית. עד כאן ע"א. ובע"ב ממשיך בדברי אבא שאול וחכמים. ובוזה נגמר הפרק, "סליק פירקא". אחר-כך הוא מתחיל איזה הוא נשך, ואומר: יקול אלתלמוד מדקא שבקיה לרבית דאורייתא, עד חדא מילתא היא. ומפרש בערבית.

בגליון הוא מעתיק עוד מדברי הרמב"ם: רבינו ז'ל' אסור לרמות את בני אדם, כל הלכה א של פרק יח מהלכות מכירה וממשיך לפיכך אין מפרכסין. היינו הלכה ב, ולפנינו אין לפיכך!

בעל ספר העזר. אפשטיין, עמ' 33, העיר שבעל ספר העזר ציטט את ר"ב, והובא בכפתור ופרח לר"א הפרחי, פרק החמשי, דף יא ע"ב, שמביא את הירושלמי נדרים פ"א ה"א מנודה אני לך רבי עקיבא היה חוכך בזה להחמיר לאסור כל נכסיו וכו', כתב על זה זקני ה"ב העזר ז"ל מיהא שמעינן דמנודה שנידוהו בית דין שאסור ליהנות מכל נכסיו כלל. והוא תיבה בתיבה כלשון ר"ב שהובא ברשב"א לנדרים דף ז ע"א.

היוחסין. בספר היוחסין השלם, ערך ר' אליעזר הגדול עמ' 33 ע"ב, כתוב: ורבי ברוך בשם רבינו חננאל פירש כי המעשה של כותלי בית המדרש יוכיחו וכולי היה שנתנמנם תלמיד אחד בבית המדרש וחלם חלום נבואה כל זה ביום ההוא ולא גילו זה שהיה בחלום כי יאמרו החלומות שוא ידברו וסמכו על אחרי רבים להטות.

ונראה כי רבי ברוך זה הוא רב ברוך הספרדי.

הפירוש אינו חדש והובא בשיטה מקובצת במקום בשם ר"ח. ועיין ספר המפתח לרב נסים גאון לברכות יט ע"א. והובא בשיטה מקובצת שם.

ועוד ביוחסין, ערך אפרים ספרא, עמ' 117 ע"א לסוף בבא מציעא: ופירש ר' ברוך מה שאמר שם שבור מלכא אפורייה הבו ליה לריש לקיש הוא לגנאי שלא הודה לו. ומפני ששמו אפרים אמר תנו האפר שלו לריש לקיש כדאמר רב לקרנא (שבת קח ע"א). קרנא תיפוק בעיניה ויש אומרים לשון חן בלשון פרס או יפרה וירבה.

שני הפירושים האחרונים עשויים על-פי הערוך. ועיין אור זרוע ושיטה מקובצת. ועיין ערוך השלם ותוספת הערוך השלם, ערך אפרייא.

ועוד בעמוד 53 עמ' II-I: איבריה דר' אלעזר ב"ר שמעון: ורבינו ברוך פירש איבריה שיעור זרועו, כדאמרין בריש ברכות (ה ע"ב): גליה איבריה ונפל נהורא דר' יוחנן. לפנינו גליה לדרעה, וכן בכל הנוסחאות, דפוסים וכתבי-יד. והוא נוסח חדש. הפירוש בבבא מציעא נמצא אף בחידושי הריטב"א שם, מהדורת האלפערן, וליתא בחידושים הנדפסים, הובא אף בשיטה מקובצת וזה לשונו: הוא מקום הקיבורת של הזרוע או הירך שהוא עגול ושם בודקין האדם שהוא שמן ועב!

אבל 'איבר' בהוראת זרוע נמצא בשבת צ ע"ב: ותלי ליה באיברא דשמאלא.

בפסקי רקנאטי (לפי הדפוסים החדשים) סי' רסו, שנו, שצג ושסה. ולקוח מן אור זרוע?).
אולם המביאים הגדולים הם בעל אור זרוע ורב זכריה אגמאטי.

לב. מובאות ר"ב באור זרוע ובספר הנר לר"ז אגמאטי

עד עכשיו היה ספר אור זרוע מקור עיקרי לתורתו של ר"ב. ובזמננו נתפרסם מפירושו של ר"ב בספר הנר למסכת ברכות ולשלוש הבבות. ויש בידינו להעמיד הרכה דברים על עיקרם. ותחילה לתת את דעתנו, שספר אור זרוע אינו מביא בדרך כלל את כל לשונו של ר"ב בפירושו אלא את עיקרם, במה שנוגע לפסק הלכה; ואשר לפירושו, הרי באור זרוע אומר בקצרה: כתב ר"ב, או: וכן פירש ר"ב, וכיוצא בלשונות אלו. וכן בנוגע לפסקיו, באור זרוע אינו מביא אלא את תמצית הפסק, ולא את הדרך שבה הילך ר"ב עד שהגיע לפסק ההלכה. ואף זאת עלינו לא להסיח את הדעת ממגמתו של אגמאטי בהביאו את דברי החכמים: עניינו הוא בעיקר בפירוש התלמוד וההלכה אבל לא בפסק ההלכה. על-פי זה נבין, שהרבה מפסקי ההלכה של ר"ב שהביא בעל אור זרוע, אינם נמצאים בקטעים המרובים שהובאו בפירוש אגמאטי.

ותחילה נביא כמה קטעים מגוף פירוש ר"ב שישנם באור זרוע, ואלה אינם מרובים, ונלמד דרך אגב אף על דרך הבאתם את דברי ר"ב.

לבבא בתרא יג ע"א, חד גיסא נגרא וחד גיסא נהרא וכו', הביא באור זרוע סי' כז: כתב רבינו ברוך מארץ יון זצ"ל וראינו רבינו חננאל זצ"ל שכתב הכי (ומביא את פירוש ר"ח שהובא אף בתוספות כאן). ולאחר מיכן: אני (צ"ל: אמ') ברוך בר שמואל זצ"ל אנן קרנאזול קרינן ולא אלכסון וטריגון וס"ד אמ' חד ארעא דקיימא אניגרא פלגי לה בקרנזול. אף באגמאטי דף 179 הביא את הפסקה הזאת והיא סוף פירוש רב"ס לכל הסוגיה (ושם: אמר ברוך ביר' שמואל הספרדי אנן וכו' ס"א, וכן נכון ולא כמו שכתבו בטעות באור זרוע: ס"ד אמ'), חדא ארעא דקיימא אניגרא פלגי לה בקרנזול עד הנה מדברי רב"ס ז"ל. אבל באור זרוע יש המשך: ויש מי שהוקשה לו וכו' עכ"ל. והכל מדברי ר"ב. נמצא שבאגמאטי נתקצרו הדברים ולא הביא את העיקר: פירוש ר"ב, והוא פירוש רגמ"ה ופירוש ר"ח ומה שאמר עליו ר"ב. דרך אגב, באגמאטי צוין לציור ולא הועתק. ורגיל כיוצא בו.

כיוצא בלשון זה של בעל אור זרוע נמצא שם סי' לב: ורבינו ברוך בר שמואל זצ"ל מארץ יון כתב: ר"ח זצ"ל כלל דמילתא וכו' הכא בבור קיימא לן כוותיה דהא בהדיא קיימא לן כל היכא דפליגי אביי ורבא הלכה כרבא לבר מיע"ל קג"ם דהילכתא כאביי והא ליתא מכלל יע"ל קג"ם וכו'. אומר (צ"ל: אמר) רבינו ברוך בר שמואל זצ"ל הא שמעתא כולא צריכא עיונא דרבינו חננאל זצ"ל לא סגיא וכו' ולא תיקשי ליה יע"ל קג"ם דבכמה דוכתי אמרי' הילכתא כרב יוסף בשדה ענין ומחצה ואפ"ה בכמה דוכתי אחריני הילכתא כוותיה. עכ"ל. ומכל זה אין זכר בדברי אגמאטי שהביא את פירוש רב"ס, וזה לא הביא. ואף כאן עניין של פסק הלכה הוא. (לעניין דברי ר"ח, עיין מה שכתבתי ב"סיני", תש"ח, כרך כג, עמ' סב).

בניגוד למסכתות בבא מציעא ובבא בתרא, שספר אור זרוע מביא עשרות פעמים, קטנים וגדולים, מדברי רב ברוך, אין בכל מסכת בבא קמא של אור זרוע אפילו דיבור אחד של ר"ב. והלא דבר הוא, כי כשאנחנו בודקים את פירוש אגמאטי לרי"ף אנו רואים שיש לפנינו כמעט פירוש מלא למסכת זאת כמעט על כל דף! ועלינו ליתן את הדעת שפירוש אגמאטי הוא